

Faktaark 3: Regelverk

Forfatter: Magnar Katla, Statens Landbrukstilsyn (nå Mattilsynet).

Regelverket for bruk av avløpsslam er strengt, både med hensyn til krav til slamkvalitet og begrensninger på bruk. Dette sikrer at landbruket kan nyttiggjøre seg ressursene i avløpsslam på en trygg og bærekraftig måte. Regelverket for bruk av avløpsslam forvaltes av landbruks, helse – og miljømyndighetene.

Om regelverket

Avløpsslam brukes som jordforbedringsmiddel i landbruket over hele verden. For å sikre at denne bruken skjer med minimal risiko for forurensning, hygiene og folkehelse, er det utviklet regelverk som regulerer dette. Forskrift om gjødselvarer mv av organisk opphav (Landbruksdepartementet 2003) inneholder bestemmelser om kvalitet på avløpsslam, bruk av avløpsslam og krav til jorda slammet skal spres på. Forskriften skal forvaltes av landbruks, helse -og miljømyndigheter i samarbeid, med Landbrukstilsynet som postkasse for henvendelser på direktoratsnivå. Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å implementere EU-regelverket for bruk av avløpsslam i det nasjonale regelverket.

Krav til slamkvalitet

Slam som skal brukes, skal i minst mulig grad lukte. Derfor er det krav om stabilisering av slammet. Dette gjøres i kjemiske eller biologiske prosesser, beskrevet i faktaark 6.

For å unngå at sykdomsfremkallende organismer spres, er det krav til at slammet skal ha gjennomgått en hygienisering. Hygieniseringsprosessene er gjennomgått i faktaark 6. Det er ingen konkrete krav til behandlingsprosessene for å oppnå hygienisering, men det er spesifikke krav til den mikrobiologiske kvaliteten på slammet som skal spres.

Slammet deles i fire kvalitetsklasser etter tungmetallinnhold. Hver av disse kvalitetsklassene har bestemte bruksområder vist i tabellen under.

Kvalitetsklasse	0	I	II	III
Bruksområde	Jordbruk, Private hager og parker	Jordbruk, Private hager og parker	Jordbruk, Private hager og parker*	Grøntarealer

For kvalitetsklasse I II og III, er det gitt en maksimal mengde som kan spres hvert 10. år. Slam som ikke overholder kravene til kvalitetsklasse II, kan ikke brukes på jord.

*Slam kan kun brukes i hager og parker hvis det inngår i en jordblanding.

Kvalitetskontrollen på slambehandlingsanleggene skjer ved prosessovervåking og jevnlig analyse av næringsstoffinnhold, tungmetaller og mikrobiologiske parametre. Slammet skal varedeklarerer slik at brukeren har opplysninger om innhold av næringsstoffer og tungmetaller.

Det skal følge en varedeklarasjon med hvert parti slam. Den viser innhold av plantenæringsstoffer og tungmetaller.

Strengt begrensninger på bruk av slam

Slam er ikke tillatt brukt på arealer der det dyrkes grønnsaker, poteter, bær eller frukt, på eng eller i gartnerier. Etter slamspredning er det en karantenetid på tre år før disse

vekstene kan dyrkes igjen. Denne bruksbegrensningen er ment som en dobbel hygienisk barriere i tillegg til kravet om hygienisering.

Slam skal moldes ned etter spredning. Dette er for å unngå avrenning og luktplager.

Slam kan ikke spres på snødekt eller frossen mark og uansett ikke mellom 1. november og 1. februar. Dette er for å begrense avrenning av næringsstoffer.

Slam kan ikke brukes på jord der tungmetallkonsentrasjonene er over gitte grenseverdier. Dette er for å unngå at slam brukes der det er høye konsentrasjoner av tungmetaller i jorda, uansett om forekomstene er naturlige eller er tilført fra menneskeskapte kilder.

Forut for slamspredning må brukeren sende melding om bruk til kommunen. Kommunen skal vurdere de miljømessige, agronomiske og helsemessige aspektene ved saken. Avløpsslammet skal inngå i gjødselplanleggingen, og overholdelse av bruksbegrensninger og mengdebegrensninger inngår som en del av miljøplan for landbruket (SLF 2003). I tillegg stiller Kvalitetssystem i Landbruket (KSL) krav til dokumentasjon av bruk som går utover forskriftskravene (KSL 2003).

Saksbehandlingsrutinene er forskjellig fra kommune til kommune, men det er ofte et samarbeid mellom landbrukskontoret og kommunelegen.

Hvis slam skal brukes i private hager, parker, lekeareal eller liknende, må det inngå som en del av en jordblanding. Regelverket for jordblandinger forvaltes av Mattilsynet. (LD 1998, SLT 1998). Jordblandingen som inneholder slam skal være registrert hos Landbruksstilsynet før de kan omsettes. Registrerte jordblandinger kan brukes uten tillatelse fra kommunen.

Norsk regelverk strengt i forhold til regelverk i EU

I og med at det såkalte slamdirektivet (EU 1986) er et minimumsdirektiv, er det opp til medlemsnasjonene å innføre strengere krav enn det direktivet stiller. Det er gjort en sammenlikning av regelverk på slamområdet innen EU (EU DGE 2001). Kravene til tungmetallinnhold i slam er oppsummert i tabellen under og gruppert etter hvor strenge kravene er i forhold til slamdirektivet.

Regelverk i forhold til direktivkrav	Krav til tungmetallinnhold
Mye strengere	Norge , Danmark, Sverige, Finland, Nederland
Strengere	Østerrike, Belgia, Frankrike, Tyskland, Polen
Minimumskrav	Resten av landene

De nordiske landene skiller seg ut med de strengeste kravene til innhold av tungmetaller. Når det gjelder tiltak for å hindre smittespredning, er Norge det eneste landet som både har krav utover minimumsdirektivet til både hygienisk kvalitet og bruksrestriksjoner. Sett i en internasjonal sammenheng, har Norge dermed et svært strengt regelverk for bruk av avløpsslam.

Utvikling i europeisk regelverk

Det europeiske regelverket for bruk av avløpsslam er under revisjon. Det er kommet flere utkast til arbeidsdokumenter som utarbeides av arbeidsgrupper bestående av fagfolk fra hele EU og EØS - området (EC DGE 2000). Det ser ut til å bli skjerpede hygienekrav for produktkvalitet, men det ser ikke ut til at disse går lenger enn det nåværende norske regelverket. Det er ikke foreslått endringer som vil påvirke brukerne av slam i Norge.

Referanser

Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet og Sosial og Helsedepartementet 1995:

[Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav](#)

Statens Landbrukstilsyn 1998

[Forvaltningspraksis for jordblandinger med avløpsslam/kompost m.m](#)

European Union 1986

[Rådets direktiv 86/278/EEG av den 12 juni 1986 om skyddet för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket](#)

European Commission, Directorate-General Environment (EC DGE 2001)

[Disposal and recycling routes for sewage sludge, regulatory report](#)

European Commission, Directorate-General Environment (EC DGE 2000)

[Working document on sludge, third draft, 27 April 2000](#)

Statens Landbruksforvaltning (SLF 2003)

[Miljøplan, sjekklister gjødsling og jordforbedring](#)

KSL – Kvalitetsikring i landbruket 2003

[KSL - kravene](#)

Aktuelle myndigheter

Statens forurensningstilsyn, Postboks 8100 Dep., 0032 Oslo. Tlf. 22 57 34 00 <http://www.sft.no>

Miljøverndepartementet, Postboks 8013 Dep 0030 Oslo Tlf. 22 24 90 90

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md>

Helse- og omsorgsdepartementet, Postboks 8011 Dep., 0030 Oslo Tlf. 22 24 90 90

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod>

Mattilsynet, Felles postmottak Postboks 383, 2381 Brumunddal. Hovedkontoret Tlf. 23 21 68 00 eller 64 94 44 00 og distriktskontor 06040 <http://www.mattilsynet.no>

Landbruks- og matdepartementet, Postboks 8007 Dep. 0030 Oslo Tlf. 22 24 90 90

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd>

European commission, Directorate-General Environment

<http://europa.eu.int/com/environnement/waste/sludge/index.htm>

Aktuelle kompetansemiljøer

Norsk Vann BA (tidligere NORVAR), Vangsvegen 143, 2317 Hamar Tlf. 62 55 30 30
<http://www.norskvann.no>

1)

----- © -----

Faktaarket er utarbeidet av Magnar Katla, Statens Landbrukstilsyn (nå Mattilsynet), gjennom prosjektet : Bruk av slam på kornarealer – informasjonsprosjekt, med økonomisk støtte fra ORIO-programmet (www.orio.no). Samarbeidspartnere i prosjektet: Norges Bondelag v/Kornutvalget, Handelsmøllenes Forening, Felleskjøpet Øst/Vest, Statens Landbrukstilsyn (nå Mattilsynet), Aquateam AS og Norsk Vann.

Utgiver av faktaarket:

Norsk Vann (tidligere NORVAR), Vangsvegen. 143, 2317 Hamar
Tlf: 62 55 30 30. Faks: 62 55 30 31
E-post: post@norvar.no. Hjemmesider: www.norskvann.no